

УДК 81'38:811.161.3:[82-92+82-96]

UDC 81'38:811.161.3:[82-92+82-96]

ЭКСПЛИКАЦЫЯ ДЫЯЛАГІЧНЫХ АДНОСІН У НАВУКОВЫМ І ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫМ ДЫСКУРСАХ

EXPLICATION OF DIALOGICAL RELATIONS IN SCIENTIFIC AND PUBLICISTIC DISCOURSES

Т. Я. Старасценка,

кандыдат філалагічных навук, дацэнт
кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі
Беларускага дзяржаўнага педагагічнага
ўніверсітэта імя Максіма Танка

T. Starascienka,

PhD in Philology, Associate Professor
of the Department of Linguistics and
Linguodidactics, Belarusian State Pedagogical
University named after Maxim Tank

Паступіў у рэдакцыю 22.03.21.

Received on 22.03.21.

У артыкуле на матэрыяле навуковых даследаванняў па спецыфіцы дыялагічных адносін у знешне маналагічным навуковым і публіцыстычным маўленні разглядаюцца разнастайныя падыходы да вылучэння моўных эксплікантаў – маркераў знешняга і ўнутранага дыялога. У выніку звароту да неадназначных навуковых пазіцый паглыбляецца і пашыраецца металінгвістычная канцэпцыя тэксту, для якой прыняты дыялагічнасці маналога з'яўляецца метадычнай асновай аналізу. Паказана вырашэнне праблемы дыялога, які адрозніваецца ад яго традыцыйнага разумення як абмену рэплікамі, на ўзроўні розных моўных сродкаў. Увага акцэнтуюцца на важнасці ўліку камунікатыўнага аспекту тэксту і цеснага ўзаемадзеяння прадукцэнта і рэцыпіента. Аналіз навуковых даследаванняў па праблеме дыялогізацыі праводзіцца на аснове як ранейшых, так і сучасных напрацовак, што сведчыць пра актуальнасць камунікатыўнай стылістыкі.

Ключавыя словы: навуковы дыкурс, публіцыстычны дыкурс, дыялог, дыялогізацыя, маналог, маркер, камунікатыўнасць.

On the material of scientific research on specificity of dialogical relations in obviously monological scientific and publicist speech, the article considers various approaches to singling out the language explicates – markers of outer and inner dialogue. As a result of using ambiguous scientific positions the metalinguistic concept of text is deepened and broadened, the principle of dialogical property of monologue is the methodological base of analysis. It shows the solution of the problem of dialogue which differs from its traditional understanding as exchange of replies, on the level of different language means. The attention is accented on the importance of taking into account the communicative aspect of text and close interaction of producer and recipient. The analysis of scientific research on the problem of dialogization is conducted on the base of both earlier and modern groundwork which proves the relevance of communicative stylistics.

Keywords: scientific discourse, publicist discourse, dialogue, dialogization, monologue, marker, communicativeness.

Тэкст з'яўляецца асобай формай камунікатыўнасці, дзякуючы якой узнікае дыялог як цеснае ўзаемадзеянне паміж прадукцэнтам і рэцыпіентам і паміж унутрытэкставымі суб'ектамі. Дынаміка тэкставай камунікатыўнай прасторы рэалізуецца ў выніку знешняй і ўнутранай дыялогізацыі, якая мае неадназначную навуковую трактовку. Мэта гэтага артыкула – разгледзець навуковыя падыходы да асэнсавання праблемы дыялогізацыі і вызначэння эксплікантаў унутранага і знешняга дыялога ў навуковым і публіцыстычным дыскурсах.

Пры разглядзе камунікатыўнасці тэксту неабходна ўлічваць паняцце дыялагічнасці, або дыялогізацыі, якая даследуецца ў камунікатыўнай лінгвістыцы і функцыянальнай стылістыцы. Падрабязнае асэнсаванне пытанняў вывучэння дыялога ў працах савецкіх лінгвістаў сведчыць пра важнасць гэтай формы маўленчай дзейнасці ва ўсіх аспектах чалавечых адносін. Думкі М. М. Бахціна аб універсальнасці дыялагічных адносін, выказаныя яшчэ на пачатку ХХ ст., актуалізаваліся ў канцэпцыях філосафаў і псіхолагаў, а таксама значна паўплывалі на лінгвістычныя даследаванні. Як пісаў М. М. Бахцін, у любым выказванні адчуваюцца водгукі змен маўленчых суб'ектаў, таму яно з'яўляецца складанай і шматпланавай з'явай [1, с. 288]. Дыялог пранікае ў маналагічнае маўленне на ўзроўні змены сэнсавых

пазіцый як выразнікаў пунктаў гледжання, пэўнага разумення з'яў і падзей. У дыялогу могуць адлюстроўвацца не толькі дзве пазіцыі розных суб'ектаў, але і аднаго, што дазваляе разглядаць унутраны дыялог як ўзаемадзеянне падчас супрацьлеглых пазіцый асобы. Дыялагічныя адносіны не супадаюць з адносінамі паміж рэплікамі рэальнага дыялога – яны больш шырокія і разнастайныя.

Калі на пачатку ХХ ст. (20–30-я гг.) былі толькі закладзены асновы тэорыі дыялога, то больш грунтоўнае даследаванне ўзаемаадносін маналога і дыялога назіраецца ў 70–80-я гг. ХХ ст. Прынцыповую дыялагічнасць тэксту І. У. Арнольд звязвае з герменеўтыкай і заходняй рэцэптыўнай эстэтыкай другой паловы ХХ ст. і са стылістыкай дэкадавання. Блізкасць гэтых напрамкаў даследчыца бачыць у антрапацэнтрчнай парадыгме і агульнай цікавасці да асобы. Рэцэптыўную эстэтыку і герменеўтыку, на думку даследчыцы, аб'ядноўвае разуменне тэксту як яго духоўнага прысваення чытачом, а таксама іх цесная сувязь з лінгвістыкай. Стылістыку дэкадавання з рэцэптыўнай эстэтыкай звязвае прызнанне чытача як актыўнага ўдзельніка літаратурнага працэсу. І. У. Арнольд лічыць, што прадстаўнікі рэцэптыўнай эстэтыкі і стылістыкі дэкадавання прызнаюць уласціваю ўсім відам мастацтва варыянтнасць інтэрпрэтацыі, але такая варыянтнасць стрым-

ліваецца аб'ектыўнымі кампанентамі тэксту і тэзаўрусам чытача. У залежнасці ад глыбіні тэзаўрусу разуменне тэксту становіцца больш дакладным [2, с. 5–7].

М. М. Кожына, вызначаючы паняцце дыялагічнасці пісьмовага маўлення, параўноўвае прагматыку і функцыянальную стылістыку. На яе погляд, у прагматыцы камунікатыўнасць разумеецца вузка, бо звязваецца з эксплікацыяй індыўдуальных намераў моўцы і рэалізацыяй стратэгіі камунікацыі, а гэта ўжо нелінгвістычныя паняцці. М. М. Кожына не абмяжоўвае камунікатыўнасць гэтым вузкім аспектам, а разглядае яе як агульную ўласцівасць мовы, якая знаходзіць сваю поўную рэалізацыю ў маўленчай дзейнасці, на ўзроўні тэксту. Даследчыца мяркуе, што моўная камунікацыя ў прагмалінгвістычнай літаратуры закранае або псіхалогію, або сацыялогію зносін, але не ўласна «лінгвістыку зносін». Апошняя разглядаецца як аб'ект функцыянальнай стылістыкі [3, с. 92–93].

Аналізуючы падыходы лінгвістаў да праблемы дыялагізацыі, можна зрабіць вывад, што тэкст становіцца ў значнай меры адным са спосабаў прадстаўлення чалавечай камунікацыі як працэсу, удзельнікамі якога з'яўляюцца адрасант (аўтар) і адрасат (рэцыпіент). У іх фарміруюцца пэўныя прагматычныя ўстаноўкі: у адрасанта – на адэкватную перадачу інфармацыі, у адрасата – на адэкватнае яе разуменне. Гарманізацыя гэтых устаноўак вызначае зместавую структуру тэксту і тых кампанентаў, якія ствараюць уяўленне пра тэкст як інструмент камунікацыі. У рамках функцыянальнай стылістыкі разглядаецца разнастайнасць камунікатыўных адносін у навуковым, публіцыстычным і мастацкім тэкстах. Спынімся на асэнсаванні камунікатыўнасці навуковага і публіцыстычнага тэкстаў, паколькі тэксты такога стылю з пазіцыі пісьмовага маўлення найбольш ужывальныя і таму патрабуюць падрабязнага вывучэння.

Пытанні дыялагізацыі навуковага дыскурсу аналізуюцца з пазіцыі вылучэння разнавіднасцей яе формаў (*я – ён, яны; я – ты, вы; мы з вамі; я 1 – я 2*) [4; 5], у Н. А. Красаўцавай – *яшчэ і я – ён (яны); ён (яны) – ён (яны)* [6, с. 11] на ўзроўні маналога, які «ўключае ў сябе рад дыялагічных прыёмаў і моўных сродкаў» [7, с. 109]. У манаграфіі Л. В. Слаўгародскай гнуткасць і ёмкасць лагічнай структуры дыялога вызначаецца на ўзроўні «не толькі жывога навуковага кантакту, але і пісьмовага ўвасаблення навуковай думкі» [8, с. 141].

У філалагічных даследаваннях вылучаюцца наступныя сродкі стварэння дыялагічнага эфекту навуковага тэксту: стылістычныя (метафара, параўнанне, эпітэт, іронія, аксюморан, градацыя, антытэза, структурны паралелізм, інверсія), канструктыўныя (эмфатыч-

ная канструкцыя, адмоўная альтэрнатыўная канструкцыя, эквівалентныя замены, устаўныя, пабочныя, завяршальныя, эліптычныя канструкцыі, прыём аналогіі, умоўны лад, апелятывы), рытарычныя прыёмы (эфект «зняцця напружання», рытарычнае пытанне, пытална-адказны комплекс, лірычныя адступленні, цытаванне з іранічным адценнем, ускоснае пытанне да адрасата, дыялог у дыялогу), катэгорыя вобразнасці навукова-папулярнага тэксту можа дапаўняцца граматычнымі маркёрамі (супраціўнымі злучнікамі, пабуджальнымі формамі і інш.). Разнастайнасць дыялагічных прыёмаў тлумачыцца спецыфікай навуковай камунікацыі як дыялога з «затрыманай» зваротнай сувяззю. Па гэтай прычыне назіраецца эфект «кампаенсацыі» такой затрымкі за кошт выкарыстання разнастайных моўных сродкаў з мэтай набліжэння так званага фіктыўнага дыялога да непасрэднага, са зваротнай сувяззю.

Паняцці дыялог і дыялагізацыя размяжоўваюцца ў даследаванні М. М. Кожынай [3, с. 56] на падставе больш шырокага функцыянавання дыялагізацыі, якая можа эксплікавацца ў дыялогу і маналогу. Пры гэтым лінгвістычная вербалізацыя дыялагічнасці ў гэтых дзвюх формах маўлення розная, хоць і ўзаемазвязаная. Даследчыца разглядае дыялагічнасць у шырокім сэнсе – як эксплікацыю камунікатыўнай функцыі ў маўленні, а не проста як стылістычны прыём.

Пры аналізе знешняй і ўнутранай дыялагізацыі назіраецца разыходжанне навуковых меркаванняў. Так, паняцце ўнутранай дыялагізацыі звычайна звязваецца ў даследчыкаў навуковага тэксту з фіктыўным рэпліцыраваннем, г. зн. пытална-адказным комплексам, які дазваляе імітаваць дыялог паміж аўтарам і чытачом – непасрэдным удзельнікам працэсу навуковага пазнання. Паняцце ўнутранай дыялагізацыі М. М. Кожына разглядае як разнастайныя сэнсавыя пазіцыі адной асобы (дыялог-самааналіз, «размову» розных логік) у форме дыялагічнасці *я 1 – я 2* [3, с. 52], што, на нашу думку, з'яўляецца карэктным. Як і вылучэнне даследчыцай знешняй дыялагізацыі на ўзроўні дыскусійных навуковых тэкстаў (форма *я – ён, яны* як размова аўтара з вучоным, навуковым напрамкам), далучэння да гутаркі, разважання і доказу чытача (форма *я – ты, вы, мы з вамі*).

Функцыянаванне адметных дыялагічных формаў публіцыстычнага маналога даследчыкі звязваюць са знешняй дыялагізацыяй, паколькі, як зазначае Л. Р. Дускаева, «у маналагічных па форме газетных тэкстах дыялагічнасць выражаецца ў адрасаванасці» [9, с. 29], якая звязана з асноўнай функцыяй публіцыстычнага стылю – функцыяй уздзеяння на свайго масавага камуніканта. Пад дыялагічнасцю Л. Р. Ду-

скаева разумее выражанасць у тэксце маўленчага кантакту з яго рэалізацыяй: 1) ва ўласна дыялагічных тэкстах; 2) у дыялогу паміж тэкстамі – макратэксце; 3) у маналагічных тэкстах, насычаных спецыяльна створанымі з улікам пазіцыі адрасата сродкамі [9, с. 18–19].

Я. І. Абрамава лічыць, што маркёрамі дыялагічнасці маналагічных газетна-публіцыстычных тэкстаў «выступаюць сродкі перадачы чужога маўлення (простае і ўскоснае маўленне), цытацыя, спасылкі, пабочныя канструкцыі, якія перадаюць крыніцу інфармацыі» [10, с. 5].

В. В. Учонова адносіць маналагічнае разважанне, або ўнутраны маналог, які суправаджае прадметна апісаных элементы падзеі, да прадуктыўнай журналісцкай перадачы індывідуальнасці аўтара. У гэтым заключаецца мэтанакіраванае далучэнне чытача да працэсу сутворчасці. Як лічыць даследчыца, дадатковыя рэзервы публіцыстычнай формы ўнутранага маналога дазваляюць перадаць асабістую зацікаўленасць аўтара, непасрэдны рух думкі. Гэта садзейнічае рэпрэзентацыі факта як «тут і зараз» і таму актывізуе энергію думак і пачуццяў чытача [11, с. 190].

Эфект дыялагізацыі публіцыста з чытачом В. І. Іўчанкаў бачыць ва ўзмацненні інфармацыйнай накіраванасці загалоўкаў, павелічэнні колькасці мадальных і аўтарызаваных канструкцый сінтаксісу асноўнай часткі [12, с. 80–81].

Пры характарыстыцы ўнутрыманалагічнай дыялагізацыі як спецыфікі публіцыстычнага тэксту ў жанры нарыса М. І. Сцюфляева параўноўвае мастацкі і публіцыстычны тэкст з пазіцыі колькасці сэнсавых пазіцый. На яе погляд, такія пазіцыі вызначаюцца разнастайнасцю і шырынёй у літаратурным дыскурсе, а ў публіцыстыцы, нягледзячы на выразнасць, актуалізуецца накіраванасць толькі на чытача. Для абазначэння ўнутрыманалагічнай дыялагізацыі даследчыца прапануе ўжываць тэрмін палемізм, які «прадугледжвае адлюстраванне чытацкага меркавання ў аповедзе ад асобы аўтара шляхам пранікнення ў яго маналог дыялагічных элементаў» [13, с. 89]. Пры аналізе нарыса на матэрыяле канкрэтнага твора М. І. Сцюфляева вылучае маркёры палемізму ў размоўнай лексіцы, простых няўскладненых сказах, інверсіі, сінтаксічным паралелізме, нагнятанні аднародных элементаў, лексічных паўторах, рытарычных фігурах, у самой кампазіцыі нарыса з арыентацыяй на ўнутраную спрэчку [13, с. 89–93].

Дыялог публіцыста з чытачом некаторыя даследчыкі разглядаюць на аснове экспрэсіўнасці, але вылучаюць розныя яе экспліканыты. Так, Л. Р. Кайда – парцэляцыю, дзякуючы якой фраза пазбаўляецца спакойнага руху думкі і аўтару ўдаецца стварыць неабходны падтэкст. Уздзеянне на чытача даследчыца звязвае з імпліцытнымі сродкамі маўленчай арга-

нізацыі, адным з якіх з’яўляецца парцэлят, які набывае характар аўтарскага пошуку [14, с. 125]. Л. М. Майданова ўспрымае экспрэсію як мэтанакіраванае адступленне ад нейтральнага маўлення, калі ўзмацняецца сіла ўздзеяння лагічнага, дырэктыўнага, выяўленчага боку тэксту [15, с. 21]. Па сутнасці, кожны элемент публіцыстычнага тэксту, апрача паведамлення інфармацыі, уздзеяннае на розум і пачуцці чытача не асобна, а ў сувязі з цэлым – мікра- і макракантэстам. Асаблівае значэнне набывае такі прыём стварэння экспрэсіі, як эфект падманутага чакання, які актывізуе чытацкую ўвагу на неабходных для аўтара элементах. Гэты эфект можа актуалізавацца на ўзроўні словаўтварэння, семантыка-стылістычным узроўні (канататыўныя значэнні слоў або словазлучэнняў, парушэнне лексічнай спалучальнасці слоў і сутыкненне слоў з рознай стылістычнай афарбоўкай, аўтарская трансфармацыя фразеалагізмаў), сінтаксічным узроўні (канструкцыя, якая нечакана разбурае звыклы стэрэатып). Таксама важную ролю адыгрывае двукоссе ў ацэнчнай лексіцы, здольнай узмацняць агульную экспрэсію паведамлення і ўздзейнічаць на рэцыпіента шляхам парушэння аднастайна-плаўнага аповеду, лінейнасці тэксту. Слова ў двукоссі набывае розныя грані з мноствам пунктаў гледжання. Пры гэтым чытач атрымлівае не адназначную ацэнку праблемы, а сам становіцца сутворцам у пошуку патрэбнага пункту гледжання.

На кампазіцыю як мастацтва арганізацыі публіцыстычнага твора, абумоўленае мэтанакіраваным аўтарскім пранікненнем у сутнасць з’явы, звяртае ўвагу Я. П. Прохараў. Менавіта ў кампазіцыі як размяшчэнні ў тэкставай прасторы асэнсаваных аўтарам падзей, асоб, фактаў у іх руху і ўзаемаадносінах аўтар выступае «апавядальнікам, інтэрпрэтатарам, шукальнікам, суддзёй і адвакатам, які арганізуе ўвесь аповед і вядзе за сабой чытача» [16, с. 345].

Калі пры разглядзе ўнутрыманалагічнай дыялагізацыі публіцыстыкі ўвага даследчыкаў скіроўваецца, у першую чаргу, на нарыс як жанр, найбольш прыдатны для ўздзеяння на чытача і актуалізацыі сутворчасці, то М. С. Чарапахай адзначае рэсурсы кожнага з жанраў у актывізацыі рэцыпіента. Так, у жанры нататкі стымулятарам увагі рэцыпіента з’яўляецца навізна паведамлення пры яго сціслым аб’ёме. Для рэпартажу важны «эфект прысутнасці». У справаздачы актуалізуецца выражэнне меркавання многіх, у інтэрв’ю – аўтарытэт асобы, у аглядзе – шырыня падзей пэўнага часавага вымярэння. Экспрэсіўныя якасці вызначаюць спецыфіку нарыса і фельетона, «эфект пераймання» – карэспандэнцыі [17, с. 250].

Нас, у першую чаргу, цікавяць маркёры дыялагізацыі маналагічнага публіцыстычнага дыскурсу, паколькі, «па сутнасці, маналог у пуб-

ліцыстыцы – гэта проста прыватны выпадак дыялога» [18, с. 49]. П. П. Жаўняровіч – даследчык публіцыстычнага дыскурсу У. Караткевіча – сярод такіх маркёраў вылучае дэяктычныя сродкі маркіроўкі суб'екта і адрасата дыскурсу, пабочныя словы як эксплікаты персуазыўнасці і аўтарызацыі, рытарычныя фігуры як сродкі ўздзеяння на рэцыпіента [18, с. 49–76]. Чжао Айша разглядае дыялагізацыю публіцыстычнага маналага праз комплекс стылістыка-сіntaxічных і функцыянальна-семантычных прыёмаў, дзякуючы якім тэкст набывае сілу эмацыянальнага ўздзеяння. Да іх адносіць ужыванне дзеясловаў загаднага ладу, займеннікаў 1-й і 2-й асобы, звароткаў, лексічных паўтораў, пытальяна-адказных выказванняў. Прычым аўтар ставіць пытанне з мэтай абуджэння чытацкага разважання, у выніку чаго «знешне маналагічны тэкст нібы пераўтвараецца ў непасрэдня зносіны аўтара з чытачом» [19, с. 17]. Вартасць даследавання і ў тым, што Чжао Айша звяртаецца да аўтакамунікацыі, пры якой публіцыст сам сабе задае пытанні і сам жа адказвае, але пры гэ-

тым ненавязліва ўцягвае чытача ў творчы мысленчы працэс.

Нягледзячы на разнастайнасць вылучэння маркёраў знешняй дыялагізацыі (згодна з пазіцыяй М. М. Кожынай, разгледжанай намі пры характарыстыцы камунікатыўнасці навуковага тэксту, такім тэрмінам вызначаецца сувязь адрасанта з адрасатам) публіцыстычнага тэксту, можна меркаваць, што функцыя ўздзеяння садзейнічае актыўнай сутворчасці суб'ектаў камунікацыі на ўзроўні маналагічнай формы праз эксплікаты-стымулы адпаведнай рэакцыі чытача.

Дыялог актыўна пранікае ў маналагічнае маўленне навуковага і публіцыстычнага тэксту праз апаведныя моўныя маркёры, якія вызначаны і ахарактарызаваны даследчыкамі. Далейшая праца ў гэтым напрамку пасадынічае паглыбленню камунікатыўнай стылістыкі – слаба вывучанага сучаснага напрамку функцыянальнай стылістыкі ў беларускай філалогіі, пошуку метадаў і прыёмаў тэкставага аналізу з пазіцыі знешняга і ўнутранага дыялога.

ЛІТАРАТУРА

1. Бахтин, М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – 2-е изд. – М. : Искусство, 1986. – 445 с.
2. Арнольд, И. В. Объективность, субъективность и предвзятость в интерпретации художественного текста / И. В. Арнольд // Проблемы лингвистического анализа текста : межвуз. сб. науч. тр. / Шадринский гос. педагог. ин-т ; редкол.: С. М. Поляков (отв. ред.) [и др.]. – Шадринск, 1993. – С. 3–11.
3. Кожина, М. Н. Речеведение. Теория функциональной стилистики: избранные труды / М. Н. Кожина. – М. : ФЛИНТА : Наука, 2014. – 624 с.
4. Кожина, М. Н. Формы диалогичности в научных текстах XVIII века (сравнительно с современными) / М. Н. Кожина // Проблемы функционирования языка в его разновидностях : межвуз. сб. науч. тр. / Пермский гос. ун-т. – Пермь, 1981. – С. 23–32.
5. Кожина, М. Н. Диалогичность письменной научной речи как проявление социальной сущности языка / М. Н. Кожина // Методика и лингвистика / АН СССР, каф. иностр. яз. ; отв. ред. М. Я. Цвиллинг. – М. : Наука, 1981. – С. 187–214.
6. Красавцева, Н. А. Выражение диалогичности в письменной научной речи (на материале английского языка) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Н. А. Красавцева ; Пермский гос. ун-т. – Одесса, 1987. – 15 с.
7. Славгородская, Л. В. О диалогизации научной прозы / Л. В. Славгородская // Стиль научной речи / АН СССР, каф. иностр. яз. – М. : Наука, 1978. – С. 106–117.
8. Славгородская, Л. В. Научный диалог (лингвистические проблемы) / Л. В. Славгородская / АН СССР, каф. иностр. яз. ; отв. ред. Е. С. Троянская. – Ленинград : Наука, 1986. – 167 с.
9. Дускаева, Л. Р. Диалогическая природа газетных речевых жанров / Л. Р. Дускаева. – Пермь : Перм. гос. ун-т, 2004. – 276 с.
10. Абрамова, Е. И. Формы выражения диалогичности в газетно-публицистическом тексте (на материале печатных изданий Брестчины) / Е. И. Абрамова // Моўная адзінка ў кантэксце часу : матэрыялы рэспубліканскай навук.-практ. канф., Брэст, 20 лістап. 2015 г. / Брэсц. дзярж. ун-т імя А. С. Пушкіна ; рэдкал.: М. М. Аляхновіч [і інш.] ; пад агул. рэд. Л. В. Леванцэвіч. – Брэст : БрДУ, 2016. – С. 3–7.
11. Ученнова, В. В. Творческие горизонты журналистики. К характеристике профессиональных методов / В. В. Ученнова. – М. : Мысль, 1976. – 204 с.

REFERENCES

1. Bahtin, M. M. Estetika slovesnogo tvorchestva / M. M. Bahtin. – 2-e izd. – M. : Iskusstvo, 1986. – 445 s.
2. Arnold, I. V. Ob'ektivnost', sub'ektivnost' i predvzjatost' v interpretacii hudozhestvennogo teksta / I. V. Arnold // Problemy lingvisticheskogo analiza teksta : mezhvuz. sb. nauch. tr. / Shadrinskij gos. pedagog. in-t ; redkol.: S. M. Polyakov (otv. red.) [i dr.]. – Shadrinsk, 1993. – S. 3–11.
3. Kozhina, M. N. Rechevedenie. Teoriya funkcional'noj stilistiki: izbrannye trudy / M. N. Kozhina. – M. : FLINTA : Nauka, 2014. – 624 s.
4. Kozhina, M. N. Formy dialogichnosti v nauchnyh tekstah XVIII veka (sravnitel'no s sovremennymi) / M. N. Kozhina // Problemy funkcionirovaniya yazyka v ego raznovidnostyah : mezhvuz. sb. nauch. tr. / Permskij gos. un-t. – Perm', 1981. – S. 23–32.
5. Kozhina, M. N. Dialogichnost' pis'mennoj nauchnoj rechi kak proyavlenie social'noj sushchnosti yazyka / M. N. Kozhina // Metodika i lingvistika / AN SSSR, kaf. inostr. yaz. ; отв. red. M. Ya. Cvilling. – M. : Nauka, 1981. – S. 187–214.
6. Krasavceva, N. A. Vyrazhenie dialogichnosti v pis'mennoj nauchnoj rechi (na materiale anglijskogo yazyka) : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.02.04 / N. A. Krasavceva ; Permskij gos. un-t. – Odessa, 1987. – 15 s.
7. Slavgorodskaya, L. V. O dialogizacii nauchnoj prozy / L. V. Slavgorodskaya // Stil' nauchnoj rechi / AN SSSR, kaf. inostr. yaz. – M. : Nauka, 1978. – S. 106–117.
8. Slavgorodskaya, L. V. Nauchnyj dialog (lingvisticheskie problemy) / L. V. Slavgorodskaya / AN SSSR, kaf. inostr. yaz. ; отв. red. E. S. Troyanskaya. – Leningrad : Nauka, 1986. – 167 s.
9. Duskaeva, L. R. Dialogicheskaya priroda gazetnyh rechevyh zhanrov / L. R. Duskaeva. – Perm' : Perm. gos. un-t, 2004. – 276 s.
10. Abramova, E. I. Formy vyrazheniya dialogichnosti v gazetno-publisticheskom tekste (na materiale pechatnyh izdanij Brestchiny) / E. I. Abramova // Moynaya adzinka ў кантэксце часу : materyaly respublikanskaj navuk.-prakt. kanf., Brest, 20 listap. 2015 g. / Besc. dzyarzh. un-t imya A. S. Pushkina ; redkal.: M. M. Alyahnovich [i insh.] ; pad agul. red. L. V. Levancevich. – Brest : BrDU, 2016. – S. 3–7.
11. Uchenova, V. V. Tvorcheskie gorizonty zhurnalistiki. K karakteristike professional'nyh metodov / V. V. Uchenova. – M. : Mysl', 1976. – 204 s.

12. *Їчанкаў, В. І.* Медыярыторыка: рытарычныя асновы журналістыкі, лінгвістыка публіцыстычнага тэксту, дыскурсны аналіз сродкаў масавай інфармацыі : курс лекцый / В. І. Ёчанкаў. – Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2009. – 280 с.
13. *Стюфляева, М. І.* Образныя рэсурсы публіцыстыкі / М. І. Стюфляева. – М. : Мысль, 1982. – 176 с.
14. *Кайда, Л. Г.* Эссе: стилистический портрет / Л. Г. Кайда. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 184 с.
15. *Майданова, Л. М.* Структура и композиция газетного текста. Средства выразительности письма / Л. М. Майданова. – Красноярск : Краснояр. гос. ун-т, 1987. – 180 с.
16. *Прохоров, Е. П.* Искусство публицистики: Размышления и разборы / Е. П. Прохоров. – М. : Советский писатель, 1984. – 360 с.
17. *Черепанов, М. С.* Проблемы теории публицистики / М. С. Черепанов. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Мысль, 1973. – 269 с.
18. *Жаўняровіч, П. П.* Публіцыстычны дыскурс Уладзіміра Караткевіча / П. П. Жаўняровіч ; навук. рэд. В. І. Ёчанкаў. – Мінск : РІВШ, 2011. – 244 с.
19. *Чжао Айша.* Диалогизация монологического текста как средство воздействия на читателя (на материале публицистики) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.01.10 / Чжао Айша ; Моск. гос. ун-т. – М., 1993. – 25 с.
12. *luchankau, V. I.* Medyarytoryka: rytarychnyya asnovy zhurnalistyki, lingvistyka publicystychnaga tekstu, dyskursny analiz srodkaŭ masavaj infarmacyi : kurs lekcyj / V. I. luchankaŭ. – Minsk : Adukacyya i vyhavanne, 2009. – 280 s.
13. *Styuflyayeva, M. I.* Obraznye resursy publicistiki / M. I. Styuflyayeva. – M. : Mysl', 1982. – 176 s.
14. *Kajda, L. G.* Esse: stilisticheskij portret / L. G. Kajda. – M. : Flinta : Nauka, 2008. – 184 s.
15. *Majdanova, L. M.* Struktura i kompoziciya gazetnogo teksta. Sredstva vyrzitel'nosti pis'ma / L. M. Majdanova. – Krasnoyarsk : Krasnoyar. gos. un-t, 1987. – 180 s.
16. *Prohorov, E. P.* Iskusstvo publicistiki: Razmyshleniya i razbory / E. P. Prohorov. – M. : Sovetskij pisatel', 1984. – 360 s.
17. *Cherepanov, M. S.* Problemy teorii publicistiki / M. S. Cherepanov. – Izd. 2-e, pererab. i dop. – M. : Mysl', 1973. – 269 s.
18. *Zhaunyarovich, P. P.* Publicystychny dyskurs Uladzimira Karatkevicha / P. P. Zhaunyarovich ; navuk. red. V. I. luchankau. – Minsk : RIVSh, 2011. – 244 s.
19. *Chzhao Ajsha.* Dialogizaciya monologicheskogo teksta kak sredstvo vozdejstviya na chitatelya (na materiale publicistiki) : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk : 10.01.10 / Chzhao Ajsha ; Mosk. gos. un-t. – M., 1993. – 25 s.